

***A DUNAKANYAR TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS
ÖRÖKSÉGÉRE ALAPOZOTT FENNTARTHATÓ
FEJLESZTÉSI STRATÉGIA
KIEGÉSZÍTÉSE***

készítette:

Hologon Környezetvédelmi
Tanácsadó és Szolgáltató Bt.

Verőce

2006. június

Bevezetés

A Dunakanyar természeti és kulturális örökségére alapozott fenntartható fejlesztési stratégia kiegészítése a stratégiával kapcsolatban született észrevételeket, véleményeket, illetve az észrevételekre adott válaszokat tartalmazza. A kiegészítés önálló dokumentum, célja, hogy a stratégia módosításáról, illetve elfogadásáról a beérkezett vélemények alapján dönteni lehessen. Ennek érdekében a dokumentum a stratégia vezetői összefoglalóját is tartalmazza. A kiegészítés meglévő dokumentumok és a stratégia készítés időszakában gyűjtött adatok alapján készült. A gyűjtött adatok között szerepelnek olyanok, melyek a stratégiába annak logikája, felépítése és célja miatt nem kerültek be.

A stratégia vezetői összefoglalója

A Dunakanyar Térségi Fejlesztési Tanács tevékenységének megalapozásához a 115 települést magába foglaló működési területére középtávú stratégia kidolgozását kezdte meg, amelynek legfőbb célkitűzése a Dunakanyar fenntartható fejlesztése. A stratégia keretében 7 szakstratégia készült, melyek közül jelen tanulmány a Dunakanyar természeti értékeire és kulturális örökségére alapozott fenntartható fejlesztési elképzeléseket mutatja be. A további hat stratégia a következő:

1. Fenntartható gazdasági fejlesztési stratégia
2. Fenntartható turizmus fejlesztési stratégia
3. Fenntartható közlekedés fejlesztési stratégia
4. Fenntartható területfejlesztési stratégia
5. Fenntartható infrastruktúra fejlesztési stratégia
6. Fenntartható humán infrastruktúra fejlesztés és az esélyegyenlőség fenntartható stratégiája

A stratégiák készítése során az esztergomi kistérségtől a rétsági kistérségig terjedő programozási terület helyzetfeltárására, majd ezt követően a komplex térségfejlesztési programra kidolgozott egységes módszertan alapján először a környezeti szempontú SWOT elemzés elkészítésére került sor. Az elemzés eredménye jelentette az alapját a további lépéseknek, melyek a programozási terület környezeti problémáinak és azok főbb okainak felvázolását, valamint az elérendő célok rendszerének bemutatását, a lehetséges fejlődési forgatókönyvek leírását foglalták magukba - figyelembe véve a térségi szereplők érintettségét, a meghatározó tervi környezetet, valamint a választott stratégia felmerülő kockázati tényezőit. Mindezek alapján került sor a fejlesztési prioritások és az ezekhez rendelhető beavatkozások kidolgozására, hangsúlyt helyezve a beavatkozások pozitív, szándékolt, illetve esetleges nem szándékolt, negatív hatásaira is.

A Dunakanyar természeti és kulturális értékeire alapozott, környezeti és gazdasági értelemben fenntartható fejlesztési programja az Európai Unió környezetpolitikai alapelveit (az elővigyázatosság, a megelőzés, a helyreállítás, a felelősség, az együttműködés, a tájékoztatás, a nyilvánosság és a „szennyező fizet” elve), továbbá a fenntartható fejlődés eszméjét szem előtt tartva készült.

Mindezen alapelvek követése, valamint az értékek megőrzésére való törekvés azért is kulcsfontosságú, mert a Dunakanyar térsége egyaránt kiemelt célterülete a gazdaságfejlesztésnek, a rekreációs tevékenységeknek és a főváros környékét jellemző

szuburbanizációs folyamatnak, melyek számos ponton veszélyeztetik az értékek fennmaradását, és területhasználati konfliktusokat gerjesztenek. A stratégia nem terjedt ki olyan környezeti területekre, feladatokra (pl. szennyvíztisztítás, regionális hulladékrendszerek), amelyek hangsúlyosan a komplex fenntartható térségfejlesztési program más szakstratégiáinál szerepeltek. Jelen stratégia célja annak érzékeltetése volt, hogy a beruházásoknak egy, a környezeti terhelhetőségen alapuló integrált, fenntartható gazdaság-, és infrastruktúrafejlesztésen belül kell megvalósulniuk, megfelelő törvényi, szabályozási, ellenőrzési háttérrel és társadalmi kontrollal. A munkát nehezítette, hogy a teljes programozási területre rendelkezésre álló környezeti információk minőségi és mennyiségi szempontból egyaránt elégtelenek voltak.

A vizsgálat során összeállt reális jövőképünk egy olyan önálló arculattal rendelkező Dunakanyar térség, amely hosszú távon a rendelkezésre álló természeti erőforrások, és kulturális értékek megőrzése, fejlesztése mellett képes fenntartható fejlődésre. A jövőkép kulcsa a rendelkezésre álló erőforrások összehangolása, az ágazatok közötti kooperáció, illetve a természeti értékek és a környezet „jó” állapotának érdekében szükséges intézkedések minél mélyebb integrálása a különböző ágazatokba, valamint a környezettudatosság széleskörű és nagymértékű erősítése. A jövőkép elérésének esélyét jelentősen veszélyezteti, ha a – nem kizárólag a fővárosi agglomerációra jellemző – szuburbanizációs folyamat üteme nem mérséklődik jelentősen, valamint ha térségi léptékben nagy infrastrukturális beruházások indulnak meg a Dunakanyarban.

A stratégia cselekvési lehetőségeit prioritásokban és az azokhoz kapcsolódó beavatkozási területeken fogalmaztuk meg. A prioritásokat a javasolt intézkedések rövid kivonatával az alábbiakban foglaltuk össze.

<i>Prioritások/beavatkozási területek</i>	<i>Javasolt intézkedések</i>
I. Szervezetfejlesztés, erőforrások hatékonyabb felhasználása	
	Dunakanyar Környezeti Tanács létrehozása
	Működő térségi Natúrpark létrehozása
	Környezeti Tanácsadó Irodák hálózata
	Térségi környezeti információs rendszer létrehozása és működtetése
II. Szabályozási környezet megváltoztatása	
	Technikai sportok szabályozása
	Helyi szabályozási környezet harmonizálása a térségi célkitűzésekkel
	Környezetvédelmi programozás felügyelete, segítése
III. Fenntartható erdőgazdálkodás megalapozása a térségben	
	Megvalósíthatósági és intézkedési terv kidolgozása az érintettek bevonásával
	Stratégiai terv készítése a térségi erdőterületekre
IV. Dunakanyar-identitás erősítése	
	Térségi értékleltár (kataszter) létrehozása
	Térségi környezeti minősítő rendszer létrehozása/védjegy bevezetése
V. Környezeti nevelés kapacitásának bővítése	
	Környezeti nevelési alap létrehozása
	Erdei iskolák együttműködő hálózatának felállítása
	Dunakanyar Környezetvédelmi Napok / Hét

A stratégiára érkezett vélemények, észrevételek

A programozás során elkészült szakstratégiák véleményezése véleményezőnként egy dokumentumban készült el. A természeti és kulturális örökségre vonatkozó részeket a véleményekből kiemeltük, és az alábbiakban közöljük. A vélemények közül szerepel olyan, amely még a stratégia tanulmányozása előtt született, de tartalma miatt fontos, hogy megjelenjen és reagálni lehessen rá. A véleményeket, észrevételeket ezúton is köszönjük!

1. Zábránszkyné Pap Klára, a DTFT Stratégiai Tervezési Bizottság tagja, okl. építészmérnök, okl. városépítési, városgazdasági szakmérnök véleménye:

„A vezetői összefoglaló jól ismerteti az egész munka lényegét, beleértve a prioritásokat is. Ez az anyag foglalkozik a hulladékgazdálkodással, a vízvezetéssel is a tereprendezés kapcsán.

Helyzetfeltárása, SWOT elemzése, az arra épülő stratégiai elemzés, a problémák hierarchikus rendje, a jövőkép, a javasolt beavatkozások elfogadhatók, jól adják meg a lényegét.

Sajnálatos módon a kulturális örökség, az épített környezet fejezet kissé hiányos, kevés konkrétumot tartalmaz, amint ezt a tervező be is vallja. Helyette jogszabályokat ismertetett, ill. általános dolgokról ír. Ezt nem tartom elfogadhatónak.

Javaslatot tesz Dunakanyari Környezeti Tanács létrehozására, ami támogatható. De a Dunakanyari Környezeti Tanácsadó Irodák létrehozására vonatkozó javaslata (az Esztergomi Iroda példáján) csak akkor, ha tényleg a meglévő civil szervezetek együttműködésével jön létre, továbbá nem kellene külön Dunakanyari Környezetvédelmi Napot/hetet rendezni, hanem a Dunakanyar Nap/hét keretében megtartani.”

2. Kuszák Miklós ügyvezető igazgató

„Fontosnak tartjuk a Dunakanyar térség adottságainak, jelenlegi helyzetének összefoglalását, mégis úgy véljük, hogy **a dokumentumok tartalmi arányai túlzottan a helyzetfeltárás felé dőlnek**. Mind a 6 stratégiára jellemző, hogy kb. 70-80%-ban a helyzetelemzéssel foglalkozik, és mindössze 20-30%-ban „tervez”: fogalmaz meg célokat, jelöl ki prioritásokat, javasol intézkedéseket. Az egészséges arány legalább 50-50% lenne.

Az anyagban sajnos nem találtunk utalást a Dunai árvíz elleni védekezés tartós megoldására, pedig az egyre gyakoribb árhullámok komoly gondot okoznak a Duna-menti településeken. Az önkormányzati és magántulajdonban bekövetkezett károk közvetlenül rontják az ott lakók életminőségét, néhol nagymértékben veszélyeztetik a kulturális értékeket, (pl. Szentendrén), jelentős károkat okoznak a természeti és épített környezetben, és az ideiglenes védekezés maradványainak (homokzsákok) ártalmatlanítása környezetszennyezéssel is járhat. **Szükséges lenne kidolgozni, vagy ha már létezik, akkor a stratégiába integrálni a hosszú távú árvízvédelmi megoldásokat**, hiszen az ismétlődő és igen költséges védekezési és helyreállítási munkálatok helyett tartós megoldásokra van szükség. (Az idén csak a Dunai árvíz védekezési költségeire eddig 430 millió Ft előleget kértek az érintett önkormányzatok. A helyreállítás költségeit pedig még nem ismerjük.)”

3. Máramarosi Győző, a Sport és Szabadidő Bizottság tagja

„A Dunakanyar természeti adottságai egyedülállóak Magyarországon. Ezt a Duna, a Pilis, a Börzsöny együttese adja. Ez az” együttes” lehet az alapja a fenntartható turisztikai, gazdaságturisztikai, vízi közlekedési, környezeti, infrastrukturális és a területi hagyományokon alapuló kulturális fejlesztési stratégiának. Ez azonban véleményem szerint csak a Dunakanyarnak, mint egységes térségnek, a települések önkormányzatainak együttműködésével

együttesen fellépő régióknak sikerülhet.

A térségben fellelhető nemzeti parkokat nem féltetni és óvni kell a lakóságtól, a kirándulóktól, nem a kirekesztés a jó módszer, hanem olyan irányba fejleszteni, hogy azok vonzzák a látogatókat, életterük legyen és óvják azokat. Ezekhez természetesen nevelési programok is kellenek, melyek az infrastrukturális fejlesztéssel azonos értékűek.

A Dunakanyar középtávú fejlesztési koncepciójában megfogalmazott témakörök önállóan nem működtethetők, csak egységes stratégiaként.”

4. Nyíri Attila, a DTFT Körny.gazd. és Gazd.fejl. Bizottsági tagja

„Az elképzelések megvalósításánál mindenképpen összehangolt együttműködés szükséges a helyi önkormányzatokkal .(a környezetre veszélyes góccok , illegális hulladéklerakók stb.)

A környezeti károkat elsősorban mi magunk az emberek okozzuk ezért elsősorban az emberi magatartáson szükséges változtatni.(pedagógia, oktatási rendszer, kényszerítő intézkedések)”

5. Remitzky Zoltán

A DUNAKANYAR FENNTARTHATÓ GAZDASÁG FEJLESZTÉS STRATÉGIÁJÁNAK VÉLEMÉNYEZÉSÉBŐL A TERMÉSZETI ÉS KULTURÁLIS ÖRÖKSÉGRE VONATKOZÓ STRATÉGIÁVAL KAPCSOLÓDÓ RÉSZ:

„A választott prioritások jók, hiányzik azonban a környezettudatos fejlesztési szemlélet, amely a Dunakanyart nemcsak egyik oldalról a turizmus fejlődésének érdekében fejleszti, de épp azért, hogy a vonzereje megmaradjon a természeti értékeit (környezeti elemek, látvány...stb.) megőrzi. Itt kellene foglalkoznia pl. az erdőgazdálkodással, amit ugyan megemlít, de a fajsúlyosabb kérdés, és mindenképpen figyelembe kell vennie az egyes elképzeléseknél a Duna - Ipoly Nemzeti Parkot és a Környezetvédelmi Hatóságot is. Ez utóbbi akadály lehet a fejlesztéseknek, ezért a velük való közös stratégiai gondolkodás véleményem szerint kívánatos lenne.”

6. Dukay Krisztina Nóra, környezetkutató geográfus, természetvédelmi felülvizsgálatra jogosult OKTVF-F - megjegyzés: a vélemény még a stratégia összeállítása előtt érkezett, az itt megfogalmazottak nagy részére így az anyag valamilyen formában kitér.

„A **gazdasági** stratégiából átvett *gyenge környezeti fenntarthatóság* számomra elfogadhatatlan: elfogadhatatlan, hogy így indítsunk, meg sem próbálva még a tervezés során sem alternatívákat felállítani. Egyrészt saját magával kerül ellentmondásba a stratégia, ha kiemelek belőle néhány a környezetet érintő mondatot: „Természeti adottságokon alapuló gazdaság fejlesztése” „A területhasználat önkormányzati döntés ... önkorlátozás szükséges.

... A letelepedés túlzott méretei erőteljes konfliktusokat generálnak, megbontják a helyi társadalom egyensúlyát, túlterheli az ellátó rendszereket, környezeti terhelést jelent. ” Ismét az merült föl bennem, hogyha a természeti adottságokat megszüntetjük, akkor mire alapozunk a továbbiakban?

A térség kiemelt üdülési körzet, tehát mindenhol hangsúlyozzák a természeti erőforrások (értékek) megóvását. Nem a gazdasági beruházások ellen beszélek, de a tájhoz alakítsuk ki a gazdaságot, ne a gazdasághoz a tájat. Lehet akár dunai hajózás, de ne kotorják a folyó medrét, hanem olyan hajókat használjanak, melyek elférnek, nem kell minden háznak jachtkikötő, mert a jachtos közlekedés sem fenntartható, de legyenek csónakházak, ahol környezetbarát módon lehet közlekedni, sportolni stb.

A fenntarthatóság éppen arról szól, hogy nem az igényeket, hanem a szükségleteket kell kielégíteni, és alkalmat, lehetőséget adni az utánunk következő generációknak az életre, szükségleteik kielégítésére.

A környezeti állapot lokális romlását nem lehet kompenzálni más területek biológiai értéknövelésével. (A gyenge fenntarthatóság fenntarthatatlan!)

Hogyan fogadtatjuk el az ott élőkkel, hogy nekik rosszabb környezeti körülmények között kell élni, esetleg nagyobb a betegségek valószínűsége, rövidebb az életük, nem arra törekszünk, hogy ez mindenhol javuljon (lásd egészségügyi rész)?

A természetvédelmi területeknél szinte csak a konfliktus helyzeteket emelte ki, pedig erre alapozzuk a gazdaságot, a turizmust, a jólétünket, de úgy látszik a jólétünket nem sikerül össze egyeztetni vele. Környezetbarát technológiák, biotermesztés megvalósítására ösztönző, hogy a természeti értékeinkre vigyázni kell. Azzal a lakossági is nyer, ha a környezete levegője, vize tiszta, nincs zajos gyár, nincs nagy átmenő-forgalom stb., arról nem is beszélve, hogy mezőgazdálkodni csak egészséges környezetben és a táji feltételekre alapozva van értelme – és úgy is olcsóbb! Alapvető emberi jogunk a tiszta, természetes környezet.

A **közlekedésben** támogatja a tömegközlekedést, de mégis elkerülő utakat javasol, annak ellenére, hogy „A Pilis-hegység domborzati viszonyai és természeti értékei nem teszi lehetővé a két fő út (10; 11) jelentősebb tehermentesítését.” A 11-es Szentendrét elkerülő szakaszát a Bioszféra Rezervátum (a Duna-Ipoly Nemzeti Park kiemelten védett területe) mellett és Natura 2000-es, valamint helyi védettségű területeken vezetnék el. A vasútépítés nem olcsóbb, tartósabb? A jelenlegi 11-es út felett nem lehet gyorsvasutat építeni, bekapcsolva még néhány Szentendrétől északabbra fekvő települést az elővárosi forgalomba? Zavarja a panorámát a Duna felől? Kevésbé szennyezné a környezetet, amellet a közlekedés mérséklése lenne a cél, hogy ne kelljen ingázni ennyi embernek (helyi jövedelemforrás, munkalehetőség, iskola, kikapcsolódás, kereskedelem). A tervezett elkerülő út az uralkodó szélirányba esik, tehát a közlekedés okozta szennyeződések nagy része a városba szállítódna, csak eddig kevésbé érintett városrészeket szennyezne. „A Szentendrei-sziget védelme érdekében további Duna-híd építése kerülendő” ezzel kapcsolatban nagyon megoszlanak a vélemények, a szigeten nincs megoldva a 15 percen belüli mentés, ezt esetleg egy Szentendrei mentőállomás megoldhatná, tehát valóban nem indokolt a híd építése, a vízbázis védelem, több millió ember ivóvize van mérlegen.

Van több kulcsszó, mint Közlekedésszervezés (tömegközlekedés ésszerű összehangolása), Forgalmokorlátozás (természetvédelmi területeken, én a belvárosokban is javasolnám), melyek tartalmi megvalósulása támogatható.

A tervezés alapvető ismeretek nélkül nem kezdődhet el – a *természeti és épített értékek katasztere* a legfontosabb ismeret, amire alapozni lehet a tervezést, a turizmust, fejlesztéseket. Elvileg minden településnek van környezetvédelmi programja, mely ezt tartalmazhatja, illetve a területen illetékes nemzeti park, műemlékvédelem, és civil közösségek segíthetnek részletes, településenkénti kidolgozásában. A közgondolkodást, cselekvést lehet engedélyek nem-kiadásával, korlátozásokkal, bírsággal befolyásolni (ha már az önkorlátozás nem működik társadalmunkban).”

Az észrevételekre, javaslatokra megfogalmazott válaszok

Válaszainkat néhány, a fenti véleményekben különböző formában körvonalazódott téma köré csoportosítottuk, és ebben a formában tesszük közzé. Ezt a megoldást azért választottuk, mert a vélemények mélysége, a felvetett problémák jelentősége rendkívül eltért, ráadásul néhány kérdés több véleményben is megjelenik, így összességében a véleményekre adott külön válaszokat nem tartottuk célravezetőnek. A stratégiai dokumentum megváltoztatására egyelőre azért nem került sor, mert az észrevételek között egyértelműen, további megvitatás és együttgondolkodás nélkül megvalósítható javaslat nem szerepelt. A további vélemények, illetve a felvetésekre adott válaszaink fogadásától függően erre a későbbiekben természetesen sor kerülhet.

1. A kulturális örökségre vonatkozó tartalmi kifogás

A Dunakanyar térsége közismerten egyedülállóan gazdag kulturális értékekben. A kulturális értékek jelentős része a természeti környezettel együtt egységben élvezhető, őrizhető meg. A munka során kísérletet tettünk arra, hogy ezeket az értékeket számba vegyük, egy áttekinthető képet kapjunk ezek eloszlásáról, állapotáról, jellegéről. A kísérlet a mi értékelésünk szerint sem hozott, de nem is hozhatott optimális eredményt. Az alábbiakban összefoglaltuk a programozási területen található műemlékek, kulturális értékek számát településenkénti megoszlásban.

1. táblázat: A Kulturális Örökségvédelmi Hivatal honlapján található nyilvántartás szerint a Dunakanyar térségében összesen több mint 600 műemlék illetve ezekhez tartozóan több mint 1300 db helyrajzi számos terület található. A táblázat a programozási terület településeire lebontva tartalmazza az adatokat. A védelem alatt álló területek és a műemlékek száma közötti jelentős különbség abból adódik, hogy sok esetben egy-egy műemlék (pl. villa, történelmi várfal, rom maradványok, városrész) számos helyrajzi számú területet foglal magába.

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
Dorogi	Annavölgy	0	0
	Bajna	23	7
	Csolnok	1	1
	Dág	0	0
	Dorog	2	2
	Epöl	1	1
	Kesztölc	6	5
	Leányvár	2	2
	Máriaalom	4	4
	Nagysáp	0	0
	Piliscsév	1	1
	Sárisáp	2	2
	Tokod	3	3
	Tokodaltáró	0	0
	Úny	2	2
Esztergomi	Bajót	3	3
	Dömös	23	5
	Esztergom	433	105
	Lábatlan	1	1
	Mogyorósbánya	0	0
	Nyergesújfalu	4	4
	Pilismarót	14	5
	Süttő	5	3
Tát	2	2	
Dunakeszi	Dunakeszi	10	3
	Fót	17	8
	Göd	1	1
Pilisvörösvári	Budajenő	20	5
	Budakeszi	9	9
	Nagykovácsi	4	3
	Páty	8	5
	Perbál	3	3
	Pilisborosjenő	3	2
	Piliscsaba	13	4
	Pilisjászfalu	0	0
	Pilisszántó	3	3
	Pilisszentiván	0	0
	Pilisvörösvár	4	4
	Remeteszőlős	0	0
	Solymár	3	3
	Telki	3	3
	Tinnye	3	3
	Tök	2	2
	Üröm	3	2
Zsámbék	13	12	

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
Szentendrei	Budakalász	4	3
	Csobánka	4	3
	Dunabogdány	6	4
	Kisoroszi	3	2
	Leányfalu	24	3
	Pilisszentkereszt	10	5
	Pilisszentlászló	1	1
	Pócsmegyer	2	2
	Pomáz	10	8
	Szentendre	105	81
	Szigetmonostor	3	3
	Tahitótfalu	8	7
	Visegrád	49	24
	Szobi	Bernecebaráti	5
Ipolydamásd		1	1
Ipolytölgyes		5	4
Kemence		5	5
Kóspallag		1	1
Letskés		4	3
Márianosztra		7	6
Nagybörzsöny		18	13
Perócsény		25	3
Szob		3	2
Tésa		0	0
Vámosmikola		2	2
Zebegény		2	2
Váci		Acsa	2
	Csörög	0	0
	Csővár	4	3
	Galgagyörk	5	3
	Kismaros	1	1
	Kisnémedi	2	1
	Kosd	3	3
	Nagymaros	18	8
	Penc	5	5
	Püspökhatvan	1	1
	Püspökszilágy	0	0
	Rád	5	4
	Szokolya	4	2
	Szód	2	2
	Szödliget	0	0
	Vác	156	87
	Vácduka	9	4
	Váchartyán	9	3
	Verőce	7	7

Kistérség	Település	Műemlékvédelem alatt álló területek száma (helyrajzi szám)	Műemlékek száma
Rétság	Alsópetény	6	5
	Bánk	1	1
	Berkenye	1	1
	Borsosberény	2	2
	Diósjenő	3	3
	Felsőpetény	0	0
	Horpács	3	3
	Keszeg	6	4
	Kétdodony	3	2
	Kisecset	1	1
	Legénd	7	6
	Nagyoroszi	2	2
	Nézsza	11	7
	Nógrád	3	3
	Nógrádsáp	45	3
	Nőtincs	5	3
	Ósagárd	1	1
	Pusztaberki	1	1
	Romhány	6	4
	Szátok	1	1
	Szendehely	3	2
Szente	1	1	
Tereske	3	3	
Tolmács	3	2	
Összesen		1312	623

A fenti, a tanulmányban nem közölt kimutatásból látszik, hogy elsősorban a legfontosabb arányokat próbáltuk szövegesen megjeleníteni, ezért esett a legtöbb szó a történelmi városokról, Esztergomról, Szentendréről, Vácról és Visegrádról. Ugyanakkor egy kisebb település (Nagybörzsöny) is arányaiban igen sok műemléki védettséget élvező értékkel rendelkezik. Meghatározó történelmi jelentőségű város hiányában, többek között a dorogi kistérségben arányaiban kevesebb műemlék található, de ez a tényadat az adott terület részletes feltárása, a kulturális, épített értékek pontos leltárba vétele nélkül csak hamis következtetésre engedhet következtetni.

A táblázatból kitűnik, hogy a 115 településből összesen 13 területén nincsenek nyilvántartott műemlékek, a helyi védelem alatt álló, vagy korábbi műemlék jellegű besorolást kapott értékek számáról ugyanakkor nincsenek adatok.

A védendő építmények esetében további komplikációt jelent az, hogy a korábbi műemlék jelleg státusz megszűnt, ugyanakkor az önkormányzatok legtöbb esetben nem hoztak új rendeletet az értékek helyi védelméről.

Mindenesetre joggal feltételezhető, hogy számos településen a jelenleginél jóval nagyobb számban fordulnak elő olyan műemléki védelemre érdemes értékek, amelyek jelenleg még helyi védelem alatt sem állnak. Ennek hátterében elsősorban anyagi hiányosságok, és nem megfelelő településfejlesztési elképzelések állnak. A jelenleg védelem alatt álló, de védelemre

érdemes értékekre vonatkozóan azonban megfelelő az örökségvédelmi tanulmányok, illetve egyedi tájérték felmérés hiányában pontos információval nem rendelkezünk.

A műemléki adatok önmagukban nem mutatnak túl sokat a térség kulturális és épített örökségére vonatkozólag. Nem állnak rendelkezésre a helyi védettséget élvező építményekről információk, és ami talán még aggasztóbb, a terület jelentős részén nem történt pontos felmérés a védelemre érdemes értékekről, így regionális programozás során létük csak feltételezhető. Nincsenek pontos ismeretek az egyes értékek tulajdonviszonyairól, hasznosításáról, állagáról, így a hosszú távú fenntartásukhoz szükséges stratégia kidolgozása sem képzelhető el.

Mindezek miatt kezdeményeztük a Dunakanyar környezeti információs adatbázis létrehozását, amely tartalmazná a kulturális értékeket is, segítséget nyújtva a térségi szintű hatékony védelemre. Ugyancsak ezt a célt szolgálná a térségi értékleltár elkészítése, amely nem csupán a már hivatalos védelmet élvező értékek felsorolására, bemutatására terjedne ki, hanem mindazon kulturális és építészeti értékekre is, amelyek formális megbecsülésére, védelmére még nem került sor.

Végül meg kell jegyezni, hogy a kulturális örökség megóvása és bemutatása nemcsak kézenfekvő lehetőség, de felelősség is. Ahogy azt a stratégiában jeleztük, a kulturális értékek „fejlesztetőségének” kulcsa elsősorban a környezet teherbíró képességében rejlik.

2. Árvízvédelem

Az árvízvédelemre vonatkozó jogos és sajnos rendkívül időszerű felvetésre adhatunk egy rövid egyszerűbb és egy hosszabb, összetettebb választ. A Duna folyam fejlesztetőségére a tavalyi év során elkészült a Dunakanyarbeli Duna Program, amely részletesen foglalkozik az árvízvédelem témakörével, és megvalósítható, az érintett önkormányzatokkal egyeztetett javaslatokat fogalmaz meg. Ezzel összhangban, de magasabb tervezési szinten elkészült a Duna Komplex Program, ahol szintén megjelenik az árvizek kezelésének problémája a megoldásra vezető koncepcióval. Mivel a jelenlegi programozás egy tágabb dunakanyari térségre vonatkozik, melynek csak egy, bár talán az egyik legfontosabb részét adja Duna és annak ártere, így nem tartottuk indokoltnak a korábbi, témaspecifikus programokban foglaltak megismétlését.

Az árvízvédelmet ma még Magyarországon érdemben, hitelesen nem lehet fenntarthatósági alapon megközelíteni. A fenti erre vonatkozó véleményben is látszik az a kettősség, ami az egész témakört uralja. Egyrészt kezelni kell egy kialakult, áldatlan helyzetet, aminek a lényege, hogy árvízveszélyes helyeken jelentős, az árvízzel súlyosan veszélyeztetett vagyontárgyak találhatóak, másrészt a folyószabályozás jelenlegi gyakorlata semmilyen értelemben nem fenntartható. Úgy gondoljuk, hogy erre a vízügyi szakmának kell megtalálni a megnyugtató megoldást, és ez a folyamat a fent említett tervekkel, illetve egyéb szakmai tervezéssel meg is kezdődött. Az érintett térségnek a koncepció alkotásában és a tervezésben részt kell vennie, de erre egy térségi fenntartható stratégiát jelenleg semmiképp sem tartunk alkalmas formának.

3. Intézkedésekkel kapcsolatos javaslatok

Két intézkedésre érkezett javaslat, melyeket elfogadhatónak tartunk. A Dunakanyar Környezetvédelmi Napok/Hetek esetleges beolvasztása a Dunakanyar Napokba/Hétbe véleményünk szerint önmagában nem befolyásolja a rendezvénnyel elérni kívánt célokat. A Dunakanyari Környezeti Tanácsadó Irodákat működtetését magunk is létező civil szervezetek bevonásával képzeltük megvalósíthatónak.

4. Formai kifogások

A helyzetleírás a természeti és kulturális örökségre vonatkozó stratégiában is több mint az anyag fele. Ennek oka részben tudatos, a tanulmányok szerkezetét meghatározó döntés, és ez okozza, hogy mindegyik stratégiában hasonlóak az arányok. A környezet állapotának a leírása, a „cselekvési szabadság és szükségszerűség” érzékeltetése azonban nem is képzelhető el rövidebben. A második rész, azaz a tulajdonképpeni stratégia hosszabb magyarázatokkal történő kiegészítése viszont a mondanivalóhoz már nem tenne hozzá.

5. A térségben működő, a stratégia sikeres megvalósításában központi helyet elfoglaló szervezetek szerepe

A nemzeti park szerepére részletesen nem tértünk ki. A térségi Natúrpark létrehozásával és közmegelegedést hozó működésével a jelenlegi konfliktusokkal terhelt viszony partneri kapcsolattá alakulhat, hiszen a Natúrparkban a térség vállalkozói, civil szervezetei, lakossága és a természetvédelmi szakma is képviselteti magát. A nemzeti park a fenntartható erdőgazdálkodás térségi tervének elkészítésében is aktív szerepet vállalhat. A fenntartható erdőgazdálkodás térségi stratégiai terve széleskörű együttműködést kíván a nemzeti park, az illetékes környezetvédelmi, természetvédelmi, vízügyi felügyelőség, az erdészeti szakhatóság, az erdőgazdálkodók és az érintett önkormányzatok között. Erről részletesebben jelen stratégia szól.

6. Egységes stratégia

A szakstratégiák párhuzamosan, a stratégiakészítők közötti gyakori konzultációkkal készültek. Az egységes stratégiáról azonban a programozási folyamat jellegéből adódóan csak a stratégiák megvalósításának fázisában beszélhetünk, amire az egyes szakstratégiák megvitatása, elfogadása és a prioritások meghatározása után fog sor kerülni.

7. Fenntarthatóság

Valóban sokat vitatott fogalom, gyakorlatilag nem létezik egységes nézőpont még Magyarország esetében sem. A gyenge fenntarthatóság mint vezérelv kiválasztása nem szabadon meghozott tudatos döntés, hanem programozási peremfeltétel volt. Jelen szakstratégiában igyekeztünk ennek kereteit tágítani, ahol lehet, a gyenge fenntarthatóságon túlmutató elemeket megjeleníteni.